

<https://doi.org/10.26565/2075-1893-2026-43-12>
УДК :[911.52:379.85]:378.147

Юлія Прасул*

кандидат географічних наук, доцент ЗВО кафедри фізичної географії та картографії, e-mail: y.prasul@karazin.ua;
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3516-7882>

Наталія Бубир*

кандидат географічних наук, доцент ЗВО кафедри фізичної географії та картографії, e-mail: n.bubyr@karazin.ua;
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1362-1151>

Сергій Куліш*

доктор педагогічних наук, професор ЗВО кафедри фізичної географії та картографії, e-mail: hr_service@karazin.ua;
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6222-7222>

Олександр Бубир*

аспірант кафедри фізичної географії та картографії, e-mail: oleksandr.bubyr@karazin.ua; ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-1866-8059>

Андрій Чудінов*

здобувач вищої освіти за другим (магістерським) рівнем, e-mail: chudinov2021gk11@student.karazin.ua; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9907-1911>

*Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022, Україна

Трансформація навчального конструкту рекреаційного ландшафту в умовах відновлення територій України і відродження туризму

Мета статті – обґрунтування трансформації навчального конструкту рекреаційного ландшафту в умовах відновлення територій та розроблення моделі його використання у географічній освіті.

Основний матеріал. Рекреаційний ландшафт – це вид природно-антропогенного ландшафту з рекреаційними властивостями, здатністю до надання культурних екосистемних послуг та рекреаційною ємністю території, що сформувався під дією процесів ландшафтної самоорганізації та антропогенного перетворення. Визначено, що сучасні трансформаційні процеси, спричинені військовими діями, змінюють структуру, функції та доступність рекреаційних ландшафтів, формуючи нові типи територій – порушені, трансформовані, обмежено доступні. Обґрунтовано необхідність переходу від класичного описово-класифікаційного підходу до моделі навчання, орієнтованої на роботу з динамічними просторовими системами та ухвалення рішень в умовах невизначеності. Встановлено, що рекреаційний ландшафт як навчальний конструкт забезпечує формування просторового, системного та проектного мислення студентів, розвиток навичок аналізу трансформованих територій, моделювання сценаріїв відновлення територій і відродження туризму. Важлива роль цифрових інструментів – ГІС, ДЗЗ, цифрові моделі місцевості, віртуальні екскурсії, цифрові двійники, засоби віртуальної реальності. Запропоновано концептуальну модель трансформації навчального конструкту рекреаційного ландшафту, що охоплює етапи сприйняття, структурного та функціонального аналізу, оцінювання і проектування шляхів реального або віртуального відновлення територій. Досвід упровадження трансформованого навчального конструкту у викладанні дисциплін «Рекреаційна географія» та «Організація туристської краєзнавчої роботи» засвідчив підвищення практичної спрямованості навчання та актуалізацію компетентностей, пов'язаних із моделюванням просторового розвитку територій.

Висновки. Запропонований підхід забезпечує інтеграцію знань із практиками просторового аналізу, цифрового моделювання, проектування сценаріїв відновлення територій. Подальші дослідження доцільно спрямувати на розроблення ГІС-бази трансформованих і втрачених рекреаційних ландшафтів, удосконалення методів цифрової візуалізації та залучення технологій віртуальної і доповненої реальності.

Ключові слова: рекреаційний ландшафт, географічна освіта, навчальний конструкт, трансформація, просторове мислення, відновлення територій, ландшафтний аналіз.

Як цитувати: Прасул Ю., Бубир Н., Куліш С., Бубир О., Чудінов А. Трансформація навчального конструкту рекреаційного ландшафту в умовах відновлення територій України і відродження туризму. *Проблеми безперервної географічної освіти і картографії*. 2026. Вип. 43. С. 113–120. <https://doi.org/10.26565/2075-1893-2026-43-12>

In cites: Prasul Y., Bubyr N., Kulish S., Bubyr O., Chudinov A. (2026). Transformation of the recreational landscapes' educational construct in the context of recovery Ukraine's territory and the revival of tourism. *The problems of continuous geographical education and cartography*, (43), 113–120. <https://doi.org/10.26565/2075-1893-2026-43-12> (in Ukrainian)

Вступ. Тривалий час географія формувалася як комплексна наука, що має синтетичний об'єкт дослідження у поєднанні природних та суспільних компонентів територіальних систем. Сучасна географічна освіта характеризується диференціацією на окремі спеціальності – Е4 Науки про Землю і С6 Географія та регіональні студії [7], що ускладнює цілісне вивчення комплексних об'єктів. Це стосується і рекреаційних ландшафтів, які поєднують природні, соціально-економічні та образні компоненти, що загалом забезпечують атрактивність території, і не можуть бути однозначно віднесені до жодної з них. У результаті, рекреаційні ландшафти часто розглядають фрагментарно, що знижує їх роль та ефективність використання як моделей в освітньому процесі, незважаючи на такі позитивні моменти як зрозумілість студентам, звернення до життєвого повсякденного досвіду, можливість застосування принципу від близького до далекого, наочність, оцінюваність, проектування тощо. Саме це робить рекреаційний ландшафт ідеальним навчальним кейсом – навчальним конструктором системи географічної освіти на основі міждисциплінарного підходу.

Сучасні трансформаційні процеси, що відбуваються на території України, зумовлюють необхідність переосмислення підходів до географічної освіти, адаптації змісту та методів навчання до нових суспільних і просторових викликів. Трансформація територій, спричинена воєнними впливами, призводить до суттєвих змін у доступності, структурі та функціонуванні ландшафтів, зокрема і рекреаційних, появи нових типів ландшафтів з ознаками белігеративності. Таким чином, у сучасних умовах традиційний підхід до вивчення ландшафтів як статичних комплексних об'єктів уже не забезпечує повноцінного розуміння взаємозв'язків, комплексності, функцій. Навчальний конструктор у відповідь на це також має набути ознак динамічної моделі, здатної враховувати можливі процеси відновлення, цифровізацію, дозволяти реалізовувати просторове моделювання і планування в умовах невизначеності. А здобувачі вищої освіти мають сформувати компетентності, які б охоплювали навички роботи з динамічними, невизначеними та трансформованими просторовими об'єктами, що передбачає розвиток не лише знань, а й аналітичного та проєктного мислення, здатності ухвалювати рішення у складних умовах повоєнного періоду.

Таким чином, актуальним є переосмислення ролі рекреаційного ландшафту у географічній освіті, сприйняття його не тільки як об'єкту вивчення, а як навчального конструктора в умовах повоєнного відновлення територій, що забезпечить підготовку фахівців, здатних до проектування атрактивності територій, навіть в умовах їх реальної обмеженості.

Вихідні передумови. У сучасних географічних дослідженнях поняття «рекреаційний ландшафт» набуло широкого поширення [4] і використовується

як для позначення територій, у межах яких відбувається рекреаційна діяльність, так і територій, які вважаються суто об'єктом споглядання [5, с. 103]. Науковці виділяють функціональні типи рекреаційного ландшафту (зокрема, пейзажні, природно-антропогенні, лікувально-оздоровчі, культурно-інформаційні, спортивно-туристичні) [8]. Поряд із цим у науковому обігу з'являється термін «туристсько-рекреаційний ландшафт», у межах якого виділяють екологічні, спортивно-оздоровчі, оздоровчо-рекреаційні, екзотично-екстремальні, сакральні, поселенські підтипи [3, с. 49].

Ще більш новим терміном є «рекреаційні осередки та геоекотони», що отримав обґрунтування у дисертації Б. Г. Денисика [2]. Під рекреаційним осередком автор розглядає виключно антропогенну структуру, яка формується під впливом рекреаційної діяльності. Таким чином, застосовується функціонально-споживацький підхід без урахування можливостей і властивостей до самовідновлення природної складової. Термін ландшафтний екотон більше наближений до нашого погляду на рекреаційний ландшафт, бо охоплює просторово-часові утворення на контакті ландшафтних структур, що підкреслює саме властивості і можливості певної території. Сприйняття рекреаційних зон Харківської області як елементів екотональної ландшафтної структури зумовило термін «територіальний ландшафтно-рекреаційний простір» [4].

Рекреаційний ландшафт у науковому обігу функціонує не тільки як просторове утворення, але і як навчальний конструктор. Останнім часом все більше уваги приділяється можливостям його дослідження у межах шкільної географічної освіти завдяки його міждисциплінарності і можливості розвивати у здобувачів середньої освіти просторову та екологічну компетентності, навички аналізу та проектування [1]. У контексті відродження туризму в Україні рекреаційний ландшафт як навчальний конструктор розглядається у розрізі нового символічного та освітнього значення, трансформуючи території руйнувань у простори пам'яті та об'єкти наукового дослідження [6]. Такий інтерес до рекреаційного ландшафту однозначно вимагає його переосмислення не просто як територіальної природно-антропогенної системи для відпочинку, а як складного міждисциплінарного об'єкта та ефективного навчального конструктора в умовах відновлення території.

Метою статті є обґрунтування трансформації навчального конструктора рекреаційного ландшафту в умовах відновлення територій та розроблення моделі його використання у географічній освіті.

Виклад основного матеріалу. У географічних науках рекреаційний ландшафт як об'єкт дослідження, що передбачає найчастіше опис, класифікацію та оцінку рекреаційних ресурсів, розглядають як складну природно-антропогенну геосистему

му, функціонування якої визначається взаємодією природних і соціально-економічних компонентів з певними властивостями.

З урахуванням ландшафтного підходу доцільно розуміти його як окремий вид сучасного природно-антропогенного ландшафту з кількісно-якісними рекреаційними властивостями, здатністю до надання культурних екосистемних послуг та рекреаційною ємністю території, що сформувався під дією сукупних процесів ландшафтно-самоорганізації та цілеспрямованого антропогенного перетворення [9]. При такому розумінні окремі властивості рекреаційного ландшафту, наприклад, багате внутрішнє пейзажне різноманіття, є індикатором стійкості та самодостатності ландшафту, а не суто показником сприятливості території з точки зору рекреаційної діяльності, що суттєво змінює підходи до їх розгляду, аналізу та оцінювання.

Останнім часом до цілеспрямованого антропогенного перетворення додаються чинники трансформації рекреаційних ландшафтів, пов'язані з воєнними діями і відповідною втратою територією своїх якісних характеристик. У результаті формуються нові типи територій – порушені, частково трансформовані або обмежені у використанні, що у майбутньому потребуватиме їх відновлення, а наразі – пошуку шляхів їх залучення до освітнього процесу з географії як навчального конструкту.

Слід урахувати, що в умовах відновлення територій і відродження туризму змінюватимуться не лише стан, властивості і функції самих рекреаційних ландшафтів, але й підходи до їх аналізу та використання з урахуванням таких факторів як ступінь порушення рекреаційних ландшафтів, обмеження доступності території, безпекові аспекти подорожування та організації відпочинку, можливості відновлення функцій, зокрема рекреаційних. Це зумовлює потребу у формуванні нових освітніх підходів, які орієнтовані на роботу з реальними трансформованими об'єктами. Саме рекреаційні ландшафти у сучасній географічній освіті є, з нашої точки зору, тими інструментами навчання і мислення, інструментами формування здатності до аналізу та проектування просторового розвитку територій у процесі їх відновлення, ідеальними навчальними об'єктами, які дозволяють наблизити освітній процес до реальних викликів сучасного просторового розвитку та відновлення територій, бо мають соціальне значення, швидко реагують на антропогенний вплив, змінюючи екосистемні послуги, найбільш чутливі до змін внутрішнього та зовнішнього середовища, складні за міждисциплінарною суттю, але реальні, видимі і близькі до досвіду здобувачів вищої освіти. Це багатосторонній навчальний кейс для опанування навичок проектування заходів, спрямованих на відновлення територій і відродження туризму.

Рекреаційні ландшафти Харківської області характеризуються значною різноманітністю природних компонентів, що зумовлено поєднанням лісостепових, долинно-річкових, балкових, степових та урбанізованих територій. Важливе значення у формуванні рекреаційного потенціалу регіону мали приміські ландшафти, лісові масиви, водно-рекреаційні території, природоохоронні об'єкти. З повномасштабним вторгненням РФ ситуація кардинально змінилася. Сучасні трансформаційні процеси призводять до зміни структури рекреаційних ландшафтів, порушення взаємозв'язків між їх компонентами та зниження рівня функціональної цілісності територій. Особливої актуальності набувають питання зміни доступності рекреаційних територій, обмеження їх використання та необхідності переоцінки рекреаційної привабливості. Ще донедавна привабливі Печенізька, Ізюмська, Чугуївська, Оскільська рекреаційні зони втрачають свої властивості щодо організації рекреаційної діяльності на місцевості, що зумовлює фрагментацію регіонального рекреаційного простору і появу нової категорії рекреаційних територій – обмежено доступних.

Трансформація природних компонентів проявляється у зміні стану лісових масивів, прибережних територій та окремих ділянок водних комплексів. У результаті знижується екологічна стійкість ландшафтів, змінюються їх естетичні характеристики та рекреаційна цінність. Рекреаційна зона втрачає ознаки цілісної територіальної системи. Така фрагментація ускладнює комплексне використання території та потребує нових підходів до її аналізу й планування. У сучасних умовах у межах однієї рекреаційної зони можуть сформуватися території з різним режимом використання – від відносно доступних до тимчасово обмежених або непридатних для рекреаційної діяльності, як, наприклад, у межах Оскільської рекреаційної зони.

У результаті рекреаційний ландшафт перестає бути стабільним об'єктом спостереження та набуває ознак динамічної системи, що постійно змінюється під впливом природних і антропогенних чинників. Це потребує комплексного аналізу і зумовлює необхідність зміни підходів до його навчального використання у межах географічної освіти (табл. 1). Трансформований рекреаційний ландшафт потребує нових моделей аналізу, оцінювання та просторової інтерпретації, що актуалізує його розгляд як навчального конструкта.

Таким чином, у межах сучасної географічної освіти доцільним є розгляд рекреаційного ландшафту як навчального конструкта – цілісної дидактичної моделі поєднання знань з рекреаційної географії з інструментами ландшафтного планування, що використовується для організації пізнавальної і наукової діяльності здобувачів освіти. Використання рекреаційних ландшафтів як навчального конструкта сприяє формуванню просторового, аналі-

тичного і проектного мислення, розвитку навичок ухвалення рішень в умовах невизначеності, здатності працювати з трансформованими і недоступними територіями. Відповідно, підхід до освітнього процесу має передбачати перехід від репродуктивного засвоєння інформації до активної аналітичної та практико-орієнтованої діяльності, що включає інтерпретацію різнобічної інформації, оцінювання з урахуванням різних режимів використання території, прийняття рішень в умовах невизначеності тощо (рис. 1).

Рекреаційні ландшафти мають значний дидактичний потенціал завдяки своїй комплексності, наочності та функціональній спрямованості. Вони дозволяють інтегрувати знання з природничої географії, соціально-економічної географії, екології, що створює умови для формування системного мислення.

Закономірною відповіддю географічної освіти на сучасні просторові виклики є трансформація рекреаційного ландшафту як навчального конструкту, що охоплює перехід від пасивного вивчення компонентів ландшафту до активного моделювання його рекреаційних функцій в умовах невизначеності, включення алгоритмів ревіталізації у структуру знань про територію, використання цифрових інновацій як засобів інформаційного забезпечення оцінки привабливості (табл. 2). Це дозволяє студентам формувати проекти відновлення туристичного попиту на рекреаційні і туристичні об'єкти, що відповідають викликам повоєнної реальності України.

При використанні навчального конструкту рекреаційного ландшафту в умовах відновлення територій і відродження туризму провідну роль відіграють цифрові інструменти, що посилює можливість самого навчального конструкту, забезпечуючи візуалізацію та оцінювання рекреаційної привабливості ландшафту. Вони сприяють підвищенню наочності, інтерактивності, сприйняття ландшафту, переходу до аналітичних та проектних активностей. Цифрові інструменти дозволяють відтворювати просторові характеристики, візуальні образи, ландшафти, в також моделювати їх зміни, оцінювати ресурсну базу та привабливість території, формувати уявлення про можливі напрями функціональної трансформації рекреаційних ландшафтів.

Залежно від напряму використання цифрових інструментів доцільно серед них виділяти візуалізаційні, оціночні та моделювальні засоби. До першої групи відносимо картографічні, фотографічні, відеозображення – тобто ті, які фіксують стан рекреаційного ландшафту у певний момент часу. Друга група цифрових інструментів допомагає здійснювати аналітичні та оцінювальні дії як по відношенню до рекреаційного ландшафту у цілому, його атрактивності, доступності, функціональних можливостей, так і до його окремих компонентів. Вони обов'язково повинні мати риси інтерактив-

ності. Найскладнішою є третя група цифрових інструментів – моделювальні засоби, які допомагають відтворити образ порушеного чи трансформованого рекреаційного ландшафту, проектувати сценарії його використання, зміну набору культурних екосистемних послуг. Саме ця група має особливе значення з урахуванням можливостей залучення віртуальних сучасних технологій для моделювання ситуаційних кейсів. Детально інструментарій трьох видів був представлений на конференції АСІТ-2025 у межах презентації Дорожньої карти відродження туризму в Україні [10].

У результаті подальшого дослідження була сформована концептуальна модель рекреаційного ландшафту як навчального конструкту з можливістю залучення сучасних технологій віртуальної реальності. На першому етапі має відбутися сприйняття ландшафту, зокрема його візуалізація, формування цифрового уявлення про територію та образ ландшафту, фіксація візуальних та просторових характеристик, фіксація змін (порушений / трансформований ландшафт). Другий і третій етапи – це структурний і функціональний аналіз, які охоплюють такі види активностей здобувачів вищої освіти як виділення компонентів ландшафту, встановлення взаємозв'язків між ними, визначення що збережено / що втрачено, ступеня трансформації, оцінювання втрачених, наявних, віртуальних і потенційних рекреаційних властивостей території, а також визначення можливостей використання ландшафту для рекреаційних цілей, інтерпретація напряму рекреаційної функції, аналіз можливостей реального / віртуального рекреаційного використання. Етап оцінювання охоплює аналіз території з урахуванням обмежень, включаючи безпекові та екологічні, оцінку атрактивності рекреаційного ландшафту, придатність / планування / обмеження території. Завершується навчальний конструкт формуванням у здобувачів вищої освіти проектного мислення шляхом розроблення варіантів віртуального використання / реального відновлення території, визначення шляхів підвищення атрактивності території, напрямків і інструментарію моделювання (рис. 2).

Зазначена модель дозволяє сформувати у здобувачів вищої освіти цілісне уявлення про просторову організацію території, а цифровий компонент, інтегрувавшись на всіх етапах, забезпечує підвищення ефективності освітнього процесу завдяки візуалізації, оцінюванню та моделюванню.

У 2025-2026 навчальному році у межах дисциплін «Рекреаційна географія» і «Організація туристської краєзнавчої роботи» здобувачі вищої освіти Каразінського університету замість серії практичних робіт з оцінкою рекреаційного потенціалу території і розробкою подорожі за класичним підходом (табл. 1) реалізували проектну діяльність на основі трансформованого навчального конструкту

Таблиця 1/ Table 1

Трансформація рекреаційного ландшафту в умовах відновлення територій
Transformation of recreational landscape in the context of land restoration

Компоненти	Прояви трансформації	Освітнє значення
Геоморфологічні	локальні порушення, зміна мікрорельєфу, деградація схилів	навички аналізу природних процесів, просторових змін
Водні	зміна прибережних територій, погіршення доступності та екологічного стану	уміння оцінювати екологічний стан територій
Біотичні	порушення структури і властивостей зелених зон, фрагментація лісових масивів	аналіз змін природних компонентів геосистем, робота з даними ДЗЗ
Інфраструктурні	часткова або повна втрата об'єктів, обмеження доступу	оцінювання просторової організації рекреаційних систем
Образні	зміна сприйняття території і рівня психологічного комфорту	навички оцінювання атрактивності, цифрова візуалізація
Ландшафтна структура території	порушення взаємозв'язків між компонентами ландшафту, фрагментація простору	системне просторове мислення, моделювання
Функціональне використання	зміна рекреаційних функцій та режимів використання	проектне мислення, здатність ухвалення рішень

Таблиця 2/ Table 2

Трансформація навчального конструкту рекреаційного ландшафту в умовах відновлення територій та відродження туризму
The transformation of the educational framework of the recreational landscape in the context of territorial regeneration and the revival of tourism

Ознака	Класичний підхід	Трансформація навчального конструкту
Об'єкт	стабільний	трансформований, динамічний
Основна мета	опис і класифікація	аналіз, оцінювання та проектування
Роль студента	сприйняття інформації	аналітико-проектна діяльність
Методи	опис, порівняння, бальна оцінка наявних ресурсів	аналіз, оцінка, цифрова візуалізація, моделювання
Зміст аналізу і оцінки	якісна характеристика атрактивності, бальна оцінка ресурсів	кількісно-індикативна оцінка, візуалізована атрактивність, додавання факторів порушеності, безпеки, доступності
Результат навчання	знання	аналітичні вміння, проектне мислення, прийняття рішень

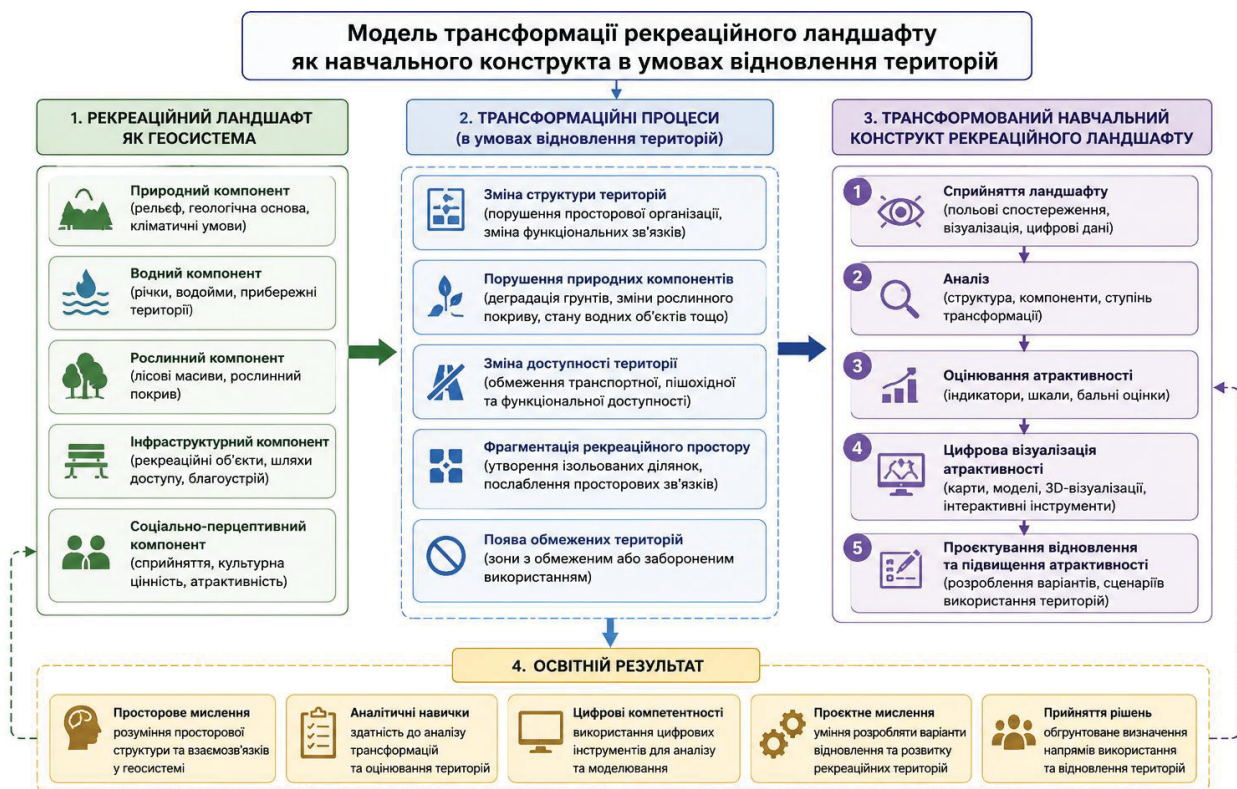

Рис. 1. Модель трансформації рекреаційного ландшафту як освітнього конструкту в сучасних умовах (для графічного оформлення використано інструменти AI)

Fig. 1. Model of transformation the recreational landscape as an educational construct in modern conditions (AI-assisted graphic design)

Рис. 2. Рекреаційний ландшафт як навчальний конструкт (для графічного оформлення використано інструменти AI)
Fig. 2. Recreational landscape as an educational construct (AI-assisted graphic design)

рекреаційного ландшафту різних адміністративних районів Харківської області. Під час проектної діяльності були використані картографічні твори, відкрита інформаційна база, фото і відеоілюстрації, серед інструментів – цифрові моделі місцевості, дані дистанційного зондування Землі, аналітичний інструментарій ArcGIS Pro, віртуальні екскурсії, цифрові двійники туристичних маршрутів, сторітелінг, паспортизація рекреаційних ландшафтів та окремих рекреаційних об'єктів. Наступним етапом розширення такої активності планується створення ГІС-бази «Втрачені рекреаційні ландшафти Харківської області» з використанням інструментарію віртуальної і доповненої реальності, інтерактивного пошуку, моделювання сценаріїв трансформації рекреаційної функції ландшафту та його екосистемних послуг, онлайн-квестів для привертання уваги до цієї проблеми.

Після виконання проекту з використанням трансформованого навчального конструкту рекреаційного ландшафту студенти зазначили, що простіше було виконувати завдання для територій, які характеризуються частковою порушеністю рекреаційного ландшафту внаслідок цілеспрямованої антропогенної діяльності, зокрема для громад Берестинського, Лозівського районів, окремих громад Богодухівського району. Найскладнішими виявилися проекти щодо порушених рекреаційних

ландшафтів, особливо щодо недоступних через воєнні дії. Таке моделювання потребувало більш ґрунтовних знань по роботі з картографічним матеріалом, пошук архівних даних, створення цифрових двійників, неоднозначного визначення культурних екосистемних послуг у майбутньому за різного рівня збереженості ландшафтів.

З боку викладача така робота показала, що студенти можуть аналізувати і оцінювати рекреаційні ресурси та потенціал рекреаційного ландшафту за класичним підходом з використанням запропонованих викладачем або знайденими самостійно бальними шкалами. Але студенти практично не готові аналізувати змінені території, моделювати напрями їх відновлення, ініціювати програми відродження туризму, працювати та ухвалювати рішення в умовах невизначеності, особливо, коли мова заходить про території обмежено доступні та недоступні для здійснення у сучасних умовах туристичної та рекреаційної діяльності. Урахування процесів відновлення територій дозволяє підвищити практичну спрямованість навчання та забезпечити формування компетентностей, необхідних для аналізу і планування розвитку територій.

Висновки. Оновлений навчальний конструкт забезпечує безперервність географічної освіти шляхом поєднання теорії ландшафтознавства з

практичними потребами планування. Це створює надійний фундамент для майбутніх фахівців, які відповідатимуть за інформаційний супровід відродження регіонального туризму. Запропонована мо-

дель може бути використана у підготовці фахівців у галузі наук про Землю та сприяти підвищенню практичної спрямованості природничо-географічної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Браславська О. В. Інтеграція елементів рекреаційної географії у зміст шкільної географічної освіти: досвід, проблеми, шляхи оновлення. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. № 23. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17458881>.
2. Дмитрук О. Ю., Денисик Б. Г. Рекреаційні осередки та геоекотони Середнього Побужжя : монографія. Вінниця : ТВОРИ, 2019. 204 с.
3. Дутчак С. В. Туристсько-рекреаційні ресурси ландшафтів. Чернівці : Видавничий дім «Родовід», 2014. 196 с.
4. Кожемякін Д. Ю., Прасул Ю. Ю., Сержантова Ю. Ю. Ландшафтно-рекреаційний простір як елемент оновленого погляду на рекреаційне планування. *Актуальні питання історії, громадянознавства, географії та методик їх викладання* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Рівне, 20 трав. 2025 р. Рівне, 2025. С. 207–210.
5. Ландшафтне планування в Україні / Л. Г. Руденко, Є. О. Маруняк, О. Г. Голубцов та ін.; під ред. Л. Г. Руденка. Київ : Реферат, 2014. 144 с.
6. Логінов А. І., Голуб А. А. Освітній потенціал постконфліктних ландшафтів: методики, приклади, перспективи. *Актуальні проблеми психологічної та соціальної адаптації в умовах кризового суспільства* : зб. матеріалів X Міжнар. наук.-практ. конф., м. Ірпінь, 23-25 квіт. 2025 р. Ірпінь : Державний податковий університет, 2025. С. 149–150.
7. Пересадько В. А., Дмитриков О. О., Прасул Ю. І. Пошук місця вітчизняної картографії в процесі гармонізації спеціальностей і галузей знань. *Український географічний журнал*. 2025. № 2. С. 113–120. <https://doi.org/10.15407/ugz2025.02.113>.
8. Смаль І. В., Барановська О. В. До питання про типізацію та оцінку рекреаційних ландшафтів. *Культура народів Причорномор'я*. 2009. № 176. С.173–177.
9. Чудінов А. В., Пересадько В. А. Підходи до тлумачення поняття «рекреаційний ландшафт». *Теоретичне та практичне застосування результатів сучасної науки: міжнар. студентська наук. конф.*, 12 груд. 2025 р. Запоріжжя, 2025. С. 763–764.
10. Bubyr O., Prasul Yu., Bubyr N. Information and GIS Technologies for Development of Regional Tourism in Post-War Ukraine: Concepts and Approaches. *15th International Conference on Advanced Computer Information Technologies ACIT'2025* : Conference Proceedings (17-19 september 2025, Čibenik, Croatia). Čibenik, 2025. Pp. 713–718. <https://doi.org/10.1109/ACIT65614.2025.11185631>.

Стаття надійшла до редакції 10.04.2026

Стаття рекомендована до друку 15.05.2026

Опубліковано 30.05.2026

Prasul Yuliia - Candidate of Sciences (Geography), Associate Professor of the Department of Physical Geography and Cartography. The Faculty of Geology, Geography, Recreation and Tourism. V.N. Karazin Kharkiv National University; e-mail: y.prasul@karazin.ua, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3516-7882>

Bubyr Natalia – Candidate of Sciences (Geography), Associate Professor of the Department of Physical Geography and Cartography. The Faculty of Geology, Geography, Recreation and Tourism, V. N. Karazin Kharkiv National University; e-mail: n.bubyr@karazin.ua, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3516-7882>

Kulich Serhiy – Doctor of Science (Pedagogy), Professor of the Department of Physical Geography and Cartography. The Faculty of Geology, Geography, Recreation and Tourism, V. N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine; e-mail: hr_service@karazin.ua; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6222-7222>

Bubyr Oleksandr – PhD student of the Department of Physical Geography and Cartography. The Faculty of Geology, Geography, Recreation and Tourism. V.N. Karazin Kharkiv National University; e-mail: oleksandr.bubyr@karazin.ua, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-1866-8059>

Chudinov Andrii - student, of the Department of Physical Geography and Cartography. The Faculty of Geology, Geography, Recreation and Tourism. V.N. Karazin Kharkiv National University; e-mail: chudinov2021gk11@student.karazin.ua; ID ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9907-1911>

TRANSFORMATION OF THE RECREATIONAL LANDSCAPES' EDUCATIONAL CONSTRUCT IN THE CONTEXT OF RECOVERY UKRAINE'S TERRITORY AND THE REVIVAL OF TOURISM

The purpose of the article is to justify the transformation of educational construct the recreational landscape in the context of land restoration and to develop a model for its use in geography education.

Main content. A recreational landscape is a type of natural-anthropogenic landscape characterised by recreational properties, the capacity to provide cultural ecosystem services and the recreational potential of the area; that was formed by processes of landscape self-organisation and anthropogenic transformation. It has been determined that the current transformative processes caused by military operations are changing the structure, functions and accessibility of

recreational landscapes, giving rise to new types of areas – disturbed, transformed and restricted-access. The necessity of transitioning from the traditional descriptive and classificatory approach towards a learning model focused on working with dynamic spatial systems and decision-making under conditions of uncertainty has been proved. It has been established that the recreational landscape, as an educational construct, fosters the development of students' spatial, systems-based and design thinking, as well as their ability to analyse transformed areas and to model scenarios for restoration the territories and the revival of tourism. An important role is assigned to GIS, remote sensing, digital terrain models, virtual tours, digital twins and virtual reality tools. A conceptual model is proposed for the transformation of recreational landscapes' educational construct, encompassing the stages of perception, structural and functional analysis, evaluation and the design of approaches to the real or virtual restoration of areas. Experience of implementing a transformed educational framework in teaching of disciplines 'Recreational Geography' and 'Organisation of Tourism and Local History Activities' has demonstrated an increase in the practical focus of teaching and the enhancement of competencies related to modelling the spatial development of territories.

Conclusions. The proposed approach facilitates the integration of knowledge with practices in spatial analysis, digital modelling, and the design of land restoration scenarios. Further research should focus on developing a GIS database of transformed and lost recreational landscapes, refining digital visualisation methods, and incorporating virtual and augmented reality technologies.

Keywords: *recreational landscape, geographical education, educational construct, transformation, spatial thinking, reconstruction of territories, landscape analysis.*

REFERENCES:

1. Braslavska, O. (2025). Integration of Recreational Geography Elements into the Content of School Geographic Education: Experience, Problems, and Ways to Update. In *Pedagogical Academy: Scientific Notes*, 23. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17458881> [in Ukrainian].
2. Dmytruk, O. Iu., & Denysyk B. H. (2019). *Recreational centers and geocotones of the Seredne Pobuzhia: a monograph*. Vinnytsia: TVORY. 204 [in Ukrainian].
3. Dutchak, S. V. (2014). *Tourist and recreational resources of landscapes*. Chernivtsi [in Ukrainian].
4. Kozhemiakin, D. Yu., Prasul, Yu. I., & Serzhantova, Yu. Yu. (2025). Landscape-recreational space as an element of a renewed approach to recreational planning. In *Current issues of history, civic education, geography and teaching methods: Proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference*, 207–210. Rivne. [in Ukrainian]
5. Rudenko, L. G., Marunyak, Eu. O., Golubtsov, O. G., Lisovskyi, S. A., Chekhniy, V. M., Farion, Yu. M., Heiland S., & May A. (2014). *Landscape Planning in Ukraine*. Ed. L.G. Rudenko. Kyiv [in Ukrainian].
6. Loginov, A. I., & Holub, A. A. (2025). Educational potential of post-conflict landscapes: Methods, examples, and perspectives. In *Actual problems of psychological and social adaptation in conditions of crisis society: Proceedings of the 10th International Scientific and Practical Conference*, 149–150. Irpin: State Tax University [in Ukrainian].
7. Peresadko, V.A., Dmytrykov, O. O., & Prasul, Yu. I. (2025). Searching for the Place of National Cartography in the Process of Harmonization of Specialties and Fields of Knowledge. In *Ukrainian Geographical Journal*, 2, 113–120. <https://doi.org/10.15407/ugz2025.02.113>. [in Ukrainian].
8. Smal, I. V., & Baranovska O. V. (2009). On the Question of Typification and Assessment of Recreational Landscapes. In *Culture of the Peoples of the Black Sea Region*, 176, 173–177 [in Ukrainian].
9. Chudinov A. V., & Peresadko, V. A. (2025). Approaches to defining the concept of 'recreational landscape'. In *Theoretical and practical application of the results of modern science : Proceedings of the International student scientific Conference*, 763–764. Zaporizhzhia [in Ukrainian].
10. Bubyr, O., Prasul, Yu., & Bubyr, N. (2025). Information and GIS Technologies for Development of Regional Tourism in Post-War Ukraine: Concepts and Approaches. In *15th International Conference on Advanced Computer Information Technologies ACIT'2025 : Conference Proceedings*, 713–718. Čibenik, Croatia. <https://doi.org/10.1109/ACIT65614.2025.11185631> [in English].

The article was received by the editors 10.04.2026

The article is recommended for printing 15.05.2026

Published 30.05.2026